

Oponentský posudok

inauguračného konania Doc. ThDr. J. Haľka, PhD na post:
profesora teológie v odbore : katolícka teológia na RKCMBF UK
v Bratislave

Osobnosť Doc. ThDr. J. Haľka, PhD je známa slovenskej kultúrnej a akademickej verejnosti, predovšetkým z aktívnej publikačnej a publicistickej i mediálnej činnosti, a to tak vo vedeckej ako aj v akademickej verejnosti. Predstavuje v našej spoločnosti typ aktívneho, tvorivého, kultúrne a historicky rozhladeného vysokoškolského kňaza, so širokým tematickým diapazónom publicistickej, pedagogickej /univerzitnej), vedecko-výskumnej, výchovno-náučnej aktivity v oblasti katolíckej teológie a katechézy, v aplikovanej etickej a estetickej výchove, vo svojom tvorivom myslení uprednostňujúci často a náležite aspekt historický a estetický. Dodávam, že aktualizácia historických udalostí, faktov a osobností nemá charakter náhodností a publicistickej prestíže, ale je osobne prežitá a zdôvodnená potreba sústavného obohacovania a duchovno-historického vzdelávania veriacich – čitateľov. Z toho pramení aj vnútorná potreba rozdať sa a upevniť duchovné vedomie mladej generácie. Aktualizovať historickú pravdu podmieňuje presvedčenie o sile kresťanského historického vedomia i sebavedomia, ktoré absentujú v mladších generáciách nášho veriaceho spoločenstva.

Dokladom toho je aj zoznam diplomových i bakalárskych prác, ktoré zadal a viedol v najnovšom období (príl., č.3). Oceňujem najmä témy dejín kongregácií na Slovensku, dejín konkrétnych farností, osobností miestnej cirkvi, témy druhej svet. vojny – židovskej otázky, cirkevného školstva, kláštorov-reholí, otázky vzťahu Cirkvi a komunizmu po druhej svet. vojne, kňazské osobnosti, tradícia cyrilo-metodská, pútnické miesta a i. Tým sa – aj v porovnaní s aktivitou prof. V. Judáka, biskupa - vytvára seriózny podklad na postupné spracovanie a vydávanie monografií jednotlivých farností na Slov., čo by bol jedinečný vklad do dôkladnejšieho historického poznania Cirkvi na Slovensku. Autorova historická (aj kultúrno-estetická) orientácia je evidentná aj pri oponovaní dipl. prác.

Presvedčivým obrazom a zároveň aj dôkazom o vedeckom prínose a o šírení historického poznania Cirkvi na Slovensku sú jeho vedecké monografie, vydané doma a v zahraničí, osobitne v Maďarsku, s ktorým nás spájajú spoločné dejiny stredoveku i novoveku – do roku 1918. Pravda, doc.ThDr. J. Haľko, PhD. sa orientuje na novodobé dejiny katolíckej cirkvi, najmä na obdobia po roku 1948. Známe a pozitívne prijímané sú knižné monografie, napr. o katolíckej akcii r. 1949: Rozbiť Cirkev..., ktorá vyšla zároveň aj v maďarčine (uvádzaná s náležitým ohlasom doma, v Maďarsku, v Nemecku, v Čechách), Dejiny Lurdskej jaskyne na Hlbokej ceste v Bratislave(2005), Život a dielo biskupa A. Lazíka 2006, Arcibiskupov zápas – životná cesta... biskupa J. Gábriša (2006), v spolupráci so Št. Komorným: monografia Dóm – Katedrála sv. Martina v Bratislave(2010). Opäť s náležitým ohlasom v domácom kultúrnom a náboženskom kontexte.

Ukazuje sa, že historický profil doc.J. Haľku sa prekrýva a zvyčajne združuje potrebným umelecko-kultúrnym záujmom a pohľadom, čo obohacuje slovenskú kultúrnu históriu, ale čo aj rozvíja kresťanskú (katolícku)umenovedu, ktorá často absentuje pri poznávaní a interpretácii sakrálneho umenia na Slovensku.

Ako cirkevný historik nevyhýba sa ani problémovým postavám z najnovších dejín katolíckej cirkvi na Slovensku (Š. Záreczky, Ján Dechet a i.), čo svedčí o úsilí odokryvať celú pravdu o nedávnej dobe a čo sa prijíma ako objektívna pravda aj v zahraničných ohlasoch. Doc. J. Haľko sa nevyhýba tzv. háklivým témam, ako bol Hochhutov postoj v divadelnej hre o sv. otcovi, pápežovi Piovi XII., o štátnej bezpečnosti vo vzťahu k Cirkvi, o sledovaní ŠTB kňazov, o práci rozvedky a agentov ŠTB, o exkomunikačnom dekréte z roku 1949, o tzv. mierovom hnutí kat. duchovenstva a pod. Jeho štúdie a príspevky sú objektívne, podložené archívnym výskumom a náležitým historicky objektívnym hodnotením. „Mapovanie“ problémov vzťahu Cirkvi a polit. režimu v ČSSR po roku 1948 sa u neho javí ako programové a historicky náležité, teda v konkrétnych (udalostných, personálnych a vzťahových) presvedčivé. Aj preto mnohé príspevky našli svoje miesto v zahraničí, osobitne v Maďarsku , Taliansku, Švajčiarsku, Rakúsku a i. Autor sa nevyhýba aktuálnym otázkam Cirkvi, čoho dôkazom je prehľad AFC, kap. o príspevkoch v

zahr. časopisoch. Pozoruhodné sú príspevky (na ved. konf.), obsahujúce témy súčasnej živej Cirkvi alebo médiami často pertraktované témy, napr. Pius XII. a holokaust, Teol. posolstvo Benedikta XVI. k moslimom, o kard. Konigovi v Rakúsku a STB, rok 1948 a Slovensko, problém exkomunikácie J. Decheta a i. Neobišiel ani otázky gréckokatol. Cirkvi na Slovensku a i.

Doc. J. Haľko – najmä po roku 1989 - sa nevyhýba vidieť a analyzovať otázky dejín cirkvi z netradičného uhla pohľadu, napr. psychologického na profil tzv. mierového kňaza, na slovensko-maďarské vzťahy, na redakciu Katol. novín v čase nástupu komunizmu.

Pravda, už habilitačná a dizertačná práca nasmerovala mladého teológa na tzv. háklivé témy o katol. cirkvi na Slovensku v 20. stor. Ich rozsah, ba aj samotné témy hovoria jasnou rečou o orientácii, ako aj o zámere hlbokého analytického ponoru do predmetného výskumu a náležitej historicko-vecnej analýzy. V takomto prístupe sa prezentujú aj tzv. prehľadové práce, napr. v spolupráci s R. Hrabovcom, s B. Gažovou a i. Pozornosť si zaslúži poznatok o tom, v akých periodikách a príležitostných publikáciách uverejňuje svoje výsledky výskumu. Sú to publikácie a časopisy odborné, príležitostné, oficiálne, takže zasahujú záujmovú oblasť mimo duchovenstva, čo treba prijať ako osobitný spôsob šírenia pravdivých hodnotení a čo oslovuje širší okruh čitateľov – aj mimo hraníc Slovenska. Doc. J. Haľko sa nevyhýba vstúpiť aj do starších dejín Cirkvi na Slovensku, do oblasti muzeálnej, regionálnej (mestskej- Bratislava), divadelnej... Nejde o príležitostné epizodické atraktivity, ale o sprítomnenie dejinných udalostí, osobností, faktov, dosiaľ málo poznaných alebo nenáležite interpretovaných. Pre autora je príznačný aktualizáčno-hodnotiaci prístup a komentár a uplatnenie princípu kontinuity. Chcem upozorniť aj na to, že doc. J. Haľko pri spracovaní kňazských osobností (nielen v Lexikone kat. kňazských osobností Slovenska 2000) rešpektuje najnovšiu vedeckú metodológiu historiografie, akú napr. preferuje A. Nunning v Lexikone teórie literatúry a kultúry (Brno 2006). Ide dejiny mentality, myslenia, kultúry (osôb, skupín, ideí...) pred dejinami udalostí a faktov. Prezentujú toto tordenie

príspevky autora v bode: BDF – odborné práce v domácich nekarentovaných časopisoch(príl. 5, s.42-43).

Povšimnutia hodné sú aj autorove recenzie(s.44), ale aj jeho preklady do slovenčiny. Tu sa prejavuje jeho širší záujem o kultúru, vedu umeleckú literatúru, o komentáre pápežských ciest, o témy, ako je napr. zjednotenie Európy, novosti o J. Verneovi, dejiny Urbi et Orbi, konverzie významných ľudí, o Moste sv. Alžbety a pod. Do tohto zámeru patria aj zostavovateľské aktivity,napr. 50 rokov od 50-tých rokov , a rôzne iné publikačné aktivity v maďarskom čas. Remény – 1999-2001, Kat. noviny a i. Ide napospol o „zaujímavosti“ z dejín starších i novších, slov. i maďarských, ktoré tvoria mozaiku drobností, za ktorými odhalíme vážnu, napr. mravnú otázku alebo kritický jav(inkvizícia,nábož. témy v TV a vo filme, čínske znaky, križiacke výpravy, ateizmus a pod.). Za každou drobnosťou treba vidieť dôležitý jav historický, mravný, politicko-náboženský, cirkevný a pod. Je to oblasť informovanosti, vzdelávania, upevňovania nábož. povedomia a hrdosti, čo absentuje napr. v mladej generácii. V istom zmysle sa autorova aktivita javí ako úsilie očistiť a do rámca pravých historických hodnôt posunúť nepravdy (vedomé) a marxistické interpretácie dejinných cirkevných a náboženských udalostí a osobností.

Do tohto rámca patria mnohé iné aktivity, uvedené v prílohe č. 7. Myslím na aktívnu účasť na zahr. ved. konferenciách v Budapešti, v Ríme, Olomouci, Brne, týkajúcich sa katol. cirkvi a náboženstva v SR , konkrétne s aktuálnymi témami, napr. Kat. cirkev a eur. integrácia, mierové hnutie katol. duchovenstva v čase komunizmu, Slovensko a Svätá stolica v 20. stor., Katol. akcia - - komunistický režim v boji proti Katol. cirkvi, Diplomatické hlásenia o maď.revolúcii 1956, Katol. cirkev a Pražská jar, Mierové kňazské hnutie v ČSSR po roku 1958, príspevky o Piovi XII., holokauste, Kultúra a náboženstvo, Blahoslavená Sára Salkaházi, Franz Kónig pod kontrolou čs. rozvedky, Katol. cirkev na Slovensku a rok 1968, KN- 160 rokov, Likvidácia reholí a ich život v ilegalite v r. 1950-1989 a i V tom istom zameraní vyznievajú aj príspevky na ved. konf. a sympoziách, ako napr. 2000 rokov cirkevnej hudby (tematické nóvum), Kapituly kanoníkov – konkrétne bratislavských, Metódy kontroly Cirkvi v obd.

totality, rok 1948 ako rozhraničujúci v dejinách katol. cirkvi na Slovensku, *Katol. cirkev a Slovenská republika, ale aj príspevky čiastkového rázu, napr. 60. rokov bohosloveckej fakulty v Bratislave (1950-2010), Slovenskí biskupi a komunizmus* a i. Doc. ThDr. J. Haľko sa nijako nevyhol inej osožnej vzdelávacej činnosti, napr. *Katol. náboženstvo i a náboženská výchova, teda ako prednášateľ, a to aj v cykle prednášok Fakultný štvrtok na RKVMBF UK r. 2011, aj prednášky pri 75. jubileu RKCMBF v Bratislave. Pripomínam túto činnosť, lebo je organickou súčasťou jeho pedagogického a vedeckého profilu, je prejavom všeobecného uznania jeho vedecko-náučnej a vzdelávacej aktivity. O tom svedčia aj udelené ocenenia za publikácie r. 2011 a 2002, uvedené na str.53 citovaného dokumentu.*

Vedecko-pedagogický profil doc. J. Haľka dokumentujú aj štud. pobyty v zahraničí, prednášková činnosť v zahraničí, členstvo v výboroch ved. konf., v red. radách a odb. komisiách, čo je práca nielen poradná, ale zodpovedná a náročná, spomeniem členstvo v red. rade čas. Acta v Ružomberku, v čas. Pamäť národa, Impulz, členstvo vo ved. rade mad'. čas. Magyar Sion, členstvo v Rade pre históriu KBS a i.

Osobitne si cením skutočnosť, že doc.ThDr. J. Haľko je aktívny účastníkom prednášok a besied, že neodmieta vedecko-pedagogickú činnosť, čím jeho hovorené i písané slovo sa dostáva ku konkrétnym adresátom, dokazuje zároveň, že „žije“ otázkami mnohých veriacich i neveriacich, vzdelaných i menej vzdelaných príjemcov. Keďže jeho vedecko-pedagogický profil je univerzálny, vyjadruje sa aj z hľadiska Cirkvi k otázkam filmu, výtvarného prejavu (aj sakrálneho umenia), k otázkam etiky kresťanskej, k symbolike (na čo sa často zabúda aj pastorácii), k otázke náboženského profilu mládeže, k etickým otázkam, k aktuálnym otázkam nábož. života, k spolupráci s médiami. Pohľad na repertoár tém hovorí o repertoári otázok zo strany veriacich, o túžbe vzdelávať sa a nábožne žiť v modernej eur. kultúre (aj proti kresťanskej či protináboženskej). Žije a píše, vzdeláva širokú obec záujemcov o náboženskú problematiku. Dôkazom toho je stála spolupráca aj s rozhlasom.

Nebudem sa vyjadrovať k jeho pedag. činnosti, ktorá je dôkladne zdokumentovaná v predložennom materiáli, č. 6. Jeho pedagogický rast

je postupný, evidentný, členitý, naplnený náležitými aktivitami, hodnotovo vzrastajúci, metodologicky priezračný a vedecky (materiálovo a metodologicky) podložený. Vývinová postupnosť sprevádza vyhranená oblasť vedeckého záujmu. Ved. aktivita sa prekrýva s pedagogickou činnosťou, o čom svedčí okruhy prednášok a seminárov, vedenie dipl. prác a i. Štatistické ukazovatele (príl.č.8) hovoria osobitnou rečou a dokumentujú viacrozmerne pedagogický a vedecký profil doc. J. Haľka. Konštatujem, že štatisticky dokumentované výsledky sú vierohodné a spĺňajú kritériá RKBFCM UK v Bratislave, stanovené k menovaciemu konaniu za profesora v odbore: katolícka teológia.

Aj z uvedeného písomného prehľadu, aj z vlastnej autopsie niektorých diel a prác vysvitá, že v osobe doc. J. Haľka, PhD. má naša slovenská akademická i vedecká obec zrelú a vedecky činnú osobnosť, uznávanú nielen vo svojom odbore : teológia, ale v širšom poli slovenskej vedy a kultúry, ba presahujúci do kontextu maďarskej, sčasti českej vedy a kultúry, uznávaný aj európskym zahraničím (dôkazom toho sú preklady mnohých jeho vedeckých prác do jazyka maďarského, českého, talianskeho a nemeckého). Chcem pripomenúť, že Haľkove publicistika, vedecko-výskumná práca historická svojimi závermi presahuje oblasť teológie a náboženstva, a obohacuje viaceré oblasti spoločenských vied: historiografiu, etiku, estetiku, religionistiku, regionalistiku, medzinárodný stredoeurópsky kontext najmä novodobých dejín. Výrazne prispieva k poznaniu novodobých dejín katolíckej cirkvi, kultúry (i politiky), umenia, výchovy, estetiky a etiky... , prispieva k presahu jednej národnej kultúry a zviditeľňuje obraz katolíckej cirkvi na Slovensku pre potreby poznania dejín Európy 20. a 21. storočia.

Po preštudovaní predloženej dokumentácie i po poznaní niektorých diel (z autopsie) a z ohlasov v slovenskej teologickej vede a publicistike vyhlasujem, že Doc.ThDr. Jozef Haľko, PhD. vo vedeckom odbore: katolícka teológia spĺňa všetky kritériá a požiadavky Zákona SR č.131/2002 o vysokých školách a o zmene i doplnení niektorých zákonov a neskorších predpisov a osobitne Vyhlášky č.5/2005 Z.Z. o postupe získavania vedecko-pedagogických titulov alebo umelecko-pedagogických titulov docent alebo profesor. Menovaný zároveň spĺňa

aj požiadavky, zásady a rozhodnutia VR RKCMBF UK v Bratislave zo dňa 5.5.2008 na získanie vedecko-pedagogického titulu profesor v odbore: katolícka teológia. V menovanom autorovi a uznávanom vedecko-pedagogickom pracovníkovi získava slovenská kultúra, veda a RK CM BF UK v Bratislave zrelú pedagogickú i vedeckú osobnosť, dobrého reprezentanta slovenskej katolíckej teológie, tvorivého znalca a sprostredkovateľa aj maďarskej katolíckej teológie a kultúry pre potreby nášho kultúrneho a duchovného života. V menovanom autorovi, uznávanom univerzitnom pedagógovi, dobrom publicistovi a znalcovi moderných dejín katolíckej cirkvi získava teologická veda a RKCMBF UK v Bratislave tvorivého znalca, šíriteľa a pedagóga katolíckej teológie, katolíckeho náboženstva a kresťanskej kultúry a historickej vedy. Z uvedených dôvodov navrhujem a súhlasím zároveň s udelením vedecko-pedagogického titulu profesor. Súhlasím zároveň, aby VR RKCMBF UK v Bratislave predložila VR UK v Bratislave návrh na vymenovanie Doc. ThDr. Jozefa Hal'ka, PhD za profesora v odbore: katolícka teológia.

V Nitre 17. februára 2013 Prof. PhDr. Peter Liba, DrSc.